

ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ЧИТАННІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНИХ ВПРАВ ПІД ЧАС ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ІЗ ТЕМАТИЧНИМ ТЕКСТОМ

Бабінець Вікторія Павлівна

студентка

Житомирського державного університету імені І. Франка

Постановка проблеми. Сучасна модель початкової освіти в Україні акцентує увагу не лише на передаванні знань, але й на формуванні вміння застосовувати ці знання в реальних життєвих ситуаціях, зокрема – володіти англійською мовою як інструментом комунікації та пізнання. Компетентнісний підхід у мовному навчанні передбачає, що учень не просто «знає», але й «уміє»: читає, розуміє, аналізує й використовує зміст англійських текстів. У цій перспективі розвиток англійської читацької компетентності стає однією з фундаментальних цілей початкового етапу вивчення іноземної мови.

Однак у практиці часто можна спостерігати, що однакові навчальні завдання не відповідають різному рівню підготовки учнів, їхнім індивідуальним темпам навчання та стилям сприйняття інформації. Саме тому принцип диференціації виходить на передній план у зовнішньо- та внутрішньоорганізаційних системах навчання: він дозволяє надавати кожному ученику та учениці такі навчальні умови, які враховують його чи її особливості, рівень готовності до матеріалу та швидкість засвоєння.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сучасні наукові дослідження підтверджують, що диференційоване навчання у читанні сприяє підвищенню ефективності засвоєння матеріалу, мотивує учнів та підтримує їхню самостійність. Зокрема, автори (І. Старагіна, В. Терещенко у праці: «Розвиток читацької компетентності в учнів початкової школи в умовах інтегрованого навчання») підкреслюють важливість інтегрованого підходу до навчання та роль диференційованих вправ у розвитку читацької компетентності [3]. Авторами (Н. Гупан, Ю. Мальованим, Г. Васківською у дослідженні «Диференціація у шкільній освіті: історичний досвід і сучасні технології» здійснено аналіз ефективності впровадження диференційованого підходу в українській освіті та його вплив на ефективність навчального процесу [2]. Окрім того, огляд сучасних зарубіжних публікацій засвідчує, що проблема індивідуалізації навчання, зокрема іноземних мов стала предметом активного наукового зацікавлення. Наприклад, систематичний огляд праці «Differentiated instruction in reading in elementary schools» (В. Langelaan) є засвідченням того, що диференційоване навчання в контексті читання реалізується через змінні підходи до змісту, процесу та продукту навчання, а також через інструменти оцінювання, які інформують подальшу інструкцію [5]. Дослідження «The Influence of Differentiated Instruction on Literacy Development Among Elementary Learners»

підкреслює, що стратегія диференціації — такі як багатоетапні завдання, гнучке групування та підтримувальні підходи – позитивно впливає на розвиток навичок грамотності, зокрема розуміння прочитаного та мотивацію учнів [6].

Метою цієї статті є науково-методичне обґрунтування та демонстрація способів формування англомовної читацької компетентності учнів початкової школи через застосування диференційованих вправ у роботі з тематичними текстами, а також виокремлення педагогічних умов, які забезпечують ефективне застосування такого підходу у навчальному процесі.

Виклад основного матеріалу. Англомовна читацька компетентність – це інтегроване вміння, яке об'єднує здатність розпізнавати графічні символи, інтерпретувати їхній зміст, узагальнювати інформацію, прогнозувати розвиток подій і застосовувати прочитане в нових контекстах. Для молодших школярів важливо, щоб цей процес був побудований у доступному, поступовому і структурованому режимі.

Методичні рекомендації МОН України (2025) підкреслюють, що ефективно навчання читанню англійською має поєднувати когнітивний, комунікативний та діяльнісний підходи. Диференційовані вправи виступають «мостом» між цими підходами, дозволяючи адаптувати завдання під індивідуальні потреби учня [3].

При розробці системи диференційованих вправ ми спиралась на етапи роботи з текстами для читання, виділені в методичних джерелах [1]:

I етап – до читання (дотекстовий): підготовка учнів до сприймання тексту через активізацію життєвого досвіду та мовних знань. Формуються навички змістовної та мовної антиципації, передбачення змісту тексту, усуваються мовні та смислові труднощі.

II етап – під час читання (текстовий): розвиток умінь розуміти фактичну інформацію тексту, виконання комунікативних завдань під час безпосереднього читання.

III етап – після читання (післятекстовий): контроль розуміння тексту, навчання смислової обробки інформації та розвиток інших мовленнєвих умінь (говоріння, письма) на основі прочитаного [1].

Також подаємо особливості організації діяльності учнів початкової школи у процесі роботи із тематичним текстом, насиченим змістовими елементами, має складатися з трьох основних етапів:

I. Дотекстовий етап (активація знань, передбачення змісту)

Мета: активізація життєвого та мовного досвіду, мотивація до читання, формування умінь передбачати зміст тексту.

Приклади вправ:

Візуали:

Look at the pictures and say what you see. (Учні описують, що зображено на малюнках; фронтальний контроль)

Work in pairs: Sign the pictures. (Підписати малюнки; перевірка фронтально)

Look at the picture and guess what the text is about. (Прогнозування змісту тексту; фронтальний контроль)

Аудіали:

Listen to the song and define the situation. (Наприклад: «It's Christmas, it's Christmas, Lights are shining bright...»). (Відповідь: It is Christmas time).

Listen to the animal sounds and name the animals. (Собака, кіт, кінь, поросся, корова).

Кінестетики:

Decode the pantomime and guess the situation.

Do the puzzles and name the animals.

Take the toys from the bag and guess what the text is about.

II. Текстовий етап (розуміння інформації)

Мета: розвиток умінь розуміння основного та детального змісту тексту.

Візуали:

Read the text and choose the right pictures.

Read the text and highlight the information about the main character in red, his friend in green.

Аудіали:

Read the text and choose the song that matches the mood.

Read the text and fill in the blanks in the song:

It's _____ time, the _____ shines bright...

Кінестетики:

Read the text and join the parts of sentences correctly.

Read the text and stick the pictures to the corresponding sentences.

III. Післятекстовий етап (осмислення, мовленнєві навички)

Мета: контроль розуміння тексту та розвиток мовленнєвих умінь (говоріння, письмо).

Візуали:

Choose the right pictures to answer questions.

Work in groups: make a collage and retell the story.

Look at the picture, imagine the scene, and talk about it.

Shape writing: Describe your house.

Аудіали:

Musical questions: pass the card when music stops and answer the question.

Imagine you visited Britain. Tell your friends about Christmas.

Role-play the dialogue as main characters of the story.

Write a letter to your friend to the mood of the music.

Кінестетики:

Throw the dice, take a number card, answer the questions.

Mime the content of the text and comment on it.

Dramatize the episode of the text.

Do the puzzle, restore the plan, and write about yourself.

Оцінювання в межах даної методики передбачає формувальний підхід, спрямований на відстеження динаміки учнівського прогресу. В цьому контексті доцільно застосовувати такі засоби, як:

- рубрики рівневої оцінки, у яких для кожного рівня (базового, середнього, просунутого) визначено чіткі критерії;

▪ чек-листи самооцінювання, де учень може сам відмітити власні досягнення [6].

Окреслимо принципи диференційованого навчання в роботі з тематичним текстом. До ключових принципів, що лягли в основу запропонованої методики, належать:

1. Індивідуалізація – адаптація навчальної діяльності відповідно до індивідуальних особливостей, інтересів і темпу роботи учнів;

2. Варіативність передбачає запропонування альтернативних завдань різної складності, з яких учні самі можуть обирати;

3. Доступність – текстові фрагменти та вправи мають бути підібрані з урахуванням ступеня навичок читання учня;

4. Мотиваційна підтримка – використання цікавих тематичних сюжетів, ігрових елементів, інтерактивних форматів [5].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, реалізація диференційованих вправ у поєднанні з тематичними текстами виявляється високоєфективним засобом формування англомовної читацької компетентності учнів початкової школи. Такий підхід забезпечує належну адаптацію навчального процесу до індивідуальних можливостей кожного учня, підтримуючи його мотивацію й стимулюючи розвиток стратегій читання.

Застосування диференційованих вправ під час роботи з тематичними текстами є ефективним засобом формування англомовної читацької компетентності молодших школярів. Такий підхід дозволяє враховувати індивідуальні особливості дітей, забезпечує варіативність завдань і підвищує мотивацію до навчання.

Перспективи подальших досліджень вбачаються у розробленні методичних рекомендацій щодо використання цифрових ресурсів для диференційованого навчання, створенні електронних банків вправ різних рівнів складності та проведенні експериментальних перевірок ефективності таких методик у практиці початкової школи.

Список літератури

1. Бігич О.Б. Теорія і практика формування методичної компетентності вчителя іноземної мови початкової школи: навчальний посібник. К.: Ленвіт, 2006. 276 с.

2. Гупан Н. М., Мальований Ю. В., Васьківська Г. О. Диференціація у шкільній освіті: історичний досвід і сучасні технології. Київ: Інститут педагогіки, 2018. 224 с.

3. Методичні рекомендації щодо викладання у початковій школі : 2025–2026 н. р. 2025. 24 с.

4. Старагіна І. П., Терещенко В. М., Панченков А. О. Нова українська школа: розвиток читацької компетентності в учнів початкової школи в системі інтегрованого навчання : навчально-методичний посібник. Харків : Соняшник, 2020. 176 с.

5. Langelaan B. N. Differentiating instruction: Understanding the key elements. Teaching and Teacher Education. 2024. 18 c.
6. The Influence of Differentiated Instruction on Literacy Development Among Elementary Learners. ResearchGate, 2025. P. 56–70.